

Obsahy a formy české státnosti I – program na akademický rok 2026/27

Zimní semestr

Garanti: Prof. PhDr. Lenka Bobková, CSc., PhDr. Jan Zdichynec, Ph.D.

Vyučující: PhDr. Jaroslava Hausenblasová, Ph.D., PhDr. Jakub Izdný, Ph.D., PhDr. Jaroslav Svátek, Ph.D., PhDr. Blanka Zilynská, Ph.D.; externí spolupráce: Mgr. et Mgr. Klára Andresová, Ph.D., PhDr. Jiří Hrbek, Ph.D.

ČTVRTEK 14.10, učebna P 201

Datum	Přednášející	Téma
8. 10.	Dle možností všichni zúčastnění	vstupní informace – úvodní panelová diskuse: Co je to stát a státnost ve starších dějinách?
15. 10.	Jakub Izdný	Česká státnost ve starším středověku
22. 10.	Lenka Bobková	Koruna Království českého v lucemburské době. Geneze a vývoj
29. 10.	Jakub Izdný	Státy střední Evropy jako komparativní fenomén
5. 11.	Blanka Zilynská	Počátky stavovské společnosti
12. 11.	Lenka Bobková	Krise České koruny v 15. století a její překonání
19. 11.	Týden humanitních věd	výuka odpadá
26. 11.	Jakub Izdný	Válka, armáda a stát ve středověku
3. 12.	Jan Zdichynec	Koruna Království českého. Geneze a vývoj v raném novověku I: postupující integrace i dezintegrace
10. 12.	Jaroslava Hausenblasová	Panovnická versus stavovská moc v raném novověku I (1526-1620)
17. 12.	Jan Zdichynec	Koruna Království českého. Geneze a vývoj v raném novověku II: vývoj směrem k absolutismu + teritoriální ztráty
7. 1. 2027	Jiří Hrbek	Panovnická versus stavovská moc v raném novověku II (1620–1792)

Anotace:

Přednáška sleduje státoprávní vývoj a proměny českých zemí či českého státu ve středověku a v raném novověku (zhruba do roku 1800), přičemž teoreticky vychází z obecného konceptu státnosti. Cílem je nejen poskytnout shrnující pohled na teritoriální a státoprávní vývoj zemí České koruny v předmoderní době, ale také sledování průřezových témat pro tento vývoj určujících: formulace královské moci a majestátu, vztah stavovství a panovníka, vztah církevní a světské moci, vývoj právních kodifikací, středověké a raně novověké pojetí etnika či „národa“, průběh „budování“ určitých teritorií a jejich ztráty, komunikace mezi jednotlivými zeměmi, funkce rezidencí a správních sídel, vývoj panovnického ideálu, genealogické mýty vládní dynastie atd. Při výkladu bude cíleně střídána osa chronologická a tematická. Přednáška nezohlední jen vývoj Čech a Moravy, ale také dalších součástí České koruny (Slezsko, Horní a Dolní Lužice, Lucembursko atd.). Problematika bude sledována v komparativní perspektivě v (středo)evropských souvislostech.

Atestace:

ZS – zápočet (na základě písemného eseje v rozsahu tří až pěti normostran (1 NS = 1800 znaků vč. mezer) na jedno téma z problematiky přednášené v ZS dle vlastního výběru, zaslaného emailem na jan.zdichynec@ff.cuni.cz) a na základě pravidelné účasti na přednáškách (možné jsou tři absence)

Detailní požadavky na esej:

Téma – Mělo by přímo souviset s problematikou přednášenou v ZS. Téma eseje se pokuste představit jako problém, jako otázku; pokuste se zamýšlet, interpretovat, esej nemá za účel pouze suplovat výklad. V práci můžete též přímo reflektovat to, co zaznělo na přednáškách. Témata konzultujte předem s garantem kursu (pro tento předmět dr. Zdichynec).

Struktura – musí být jasná, tzn. úvod, téma a závěr. Je výhodou si na začátku položit otázku a na konci na ni odpovědět. Při relativně malém rozsahu práce není nutné vnitřní členění.

Návrh témat pro inspiraci –

Panovník a stavy v raném novověku

Vliv christianizace na vznik českého státu

Reflexe konkrétního tématu ve starší historiografii ve srovnání s pohledem současné historiografie

Úvahy o smyslu českých dějin ve vztahu ke středověkému vývoji českého státu

Formální stránka – ve formátu MS Word (lépe se opravuje a komentuje pomocí sledování změn). Na konci je nutné uvést seznam zdrojů/literatury (min. 3 položky). Použití poznámek pod čarou je fakultativní, vhodné jsou např., pokud citujete z pramenů či z literatury. Internetové zdroje je rovněž možné uvádět, musí být ovšem řádně ocitovány, ale text musí být opřen zejména o vydané historické práce (monografie, články, edice...).

Schválené a vypracované eseje posílejte emailem příslušnému garantovi (dr. Zdichyncovi), který je následně přepośle k posouzení vyučujícímu podle tématu. Název souboru by měl obsahovat vaše příjmení.

Termín odevzdání – nejpozději do 31. 1. 2026 (možno i dříve). Není vyloučená možnost, že méně povedené eseje dostanete zpět na přepracování.

LS – ústní komisionální zkouška probíhá na základě problematiky přednášené v ZS a v LS a tematicky a chronologicky vyváženého seznamu relevantní literatury související s odpřednášenými tématy, který by měl být rovnoměrně rozdělen mezi práce s těžištěm v období středověku a raného novověku. Položeny budou dvě otázky, jedna ke středověku, jedna k ranému novověku. Seznam by měl čítat přinejmenším 15 položek (možno uplatnit knihy i články).

Literatura ke studiu (další tematicky zaměřené tituly budou upřesňovány v rámci jednotlivých přednášek):

ADAMOVÁ, Karolina – LOJEK, Antonín – SCHELLE, Karel (ed.) – TAUCHEN, Jaromír, Velké dějiny zemí Koruny české, tematická řada: Stát, Praha – Litomyšl 2015.

ANTONÍN, Robert, Ideální panovník českého středověku, Praha 2013.

BAHLCKE, Joachim (ed.), Historische Schlesienforschung: Methoden, Themen und Perspektiven, Köln – Weimar – Wien 2005.

BAHLCKE, Joachim (ed.), Geschichte der Oberlausitz, Leipzig 2001.

BEREND, Nora – URBÁNCZYK, Przemysław – WISZEWSKI, Przemysław, Central Europe in the High Middle Ages. Bohemia, Hungary and Poland (c. 900–c.1300), Cambridge 2013.

BLÁHOVÁ, Marie, Národ v pojetí českých středověkých intelektuálů, in: Wspólnoty male i duze w społeczeństwach Czech i Polski w średniowieczu i w czasach wczesnonowożytnych, Kraków 2010, s. 15–33.

BOBKOVÁ, Lenka a kol., Česká koruna na rozcestí. K dějinám Horní a Dolní Lužice a Dolního Slezska na přelomu středověku a raného novověku (1437–1526), Praha 2010.

BOBKOVÁ, Lenka a kol. (edd.), Korunní země v dějinách českého státu I–IX, Praha 2003–2022.

BOBKOVÁ, Lenka, Územní politika prvních Lucemburků na českém trůně, Ústí nad Labem, 1993.

BOBKOVÁ, Lenka – BŘEZINA, Luděk – ZDICHYNEC, Jan, Horní a Dolní Lužice (Stručná historie států), Praha 2008.

BOBKOVÁ, Lenka – ČAPSKÝ, Martin – KORBELÁŘOVÁ, Irena a kol., Hejtmanská správa ve vedlejších zemích Koruny české, Opava 2009.

BOBKOVÁ, Lenka – HOLÁ, Mlada (edd.), Lesk královského majestátu ve středověku. Pocta Prof. PhDr. Františku Kavkovi CSc. k nedožitým 85. narozeninám, edd., Praha – Litomyšl 2005.

BOBKOVÁ, Lenka – HOLÁ, Mlada – VELÍČKA, Tomáš – WINZELER, Marius – ZDICHYNEC, Jan, Královská Horní Lužice. Panovnická reprezentace – mechanismy vlády – komunikace, Praha 2021.

BOHÁČ, Zdeněk, České země a Lužice (sebrané stati), Tišnov – Budyšín 1993.

BRANKAČK, Jan – MĚTŠK, Frido (edd.), Stawizny Serbow I–IV, Budyšín 1977.

CATALANO, Alessandro, Zápas o svědomí. Kardinál Arnošt Vojtěch z Harrachu (1598–1667) a protireformace v Čechách, Praha 2008

CONRADS, Norbert, Schlesien (Deutsche Geschichte im Osten Europas), Berlin 1994.

CZECHOWICZ, Bogusław, Dvě centra v Koruně. Čechy a Slezsko na cestách integrace a rozkolu v kontextu ideologie, politiky a umění (1348–1458), České Budějovice 2011.

ČAPSKÝ, Martin, Vévoda Přemek Opavský (1366–1433). Ve službách posledních Lucemburků, Opava 2005.

DOBEŠ, Jan – HLEDÍKOVÁ, Zdeňka – JANÁK, Jan, Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost, 2. vyd., Praha 2007.

DUCREUX, Marie-Élizabeth, Kultura – zbožnost – symbolická politika: Proměny společnosti ve střední Evropě v 17. a 18. století, edd. Ivana Čornejová – Zdeněk Hojda, překlady Adéla Stříbrná a Bronislava Cvejnová Skalická, Praha 2023

EVANS, Robert J. W., Vznik habsburské monarchie, 1550–1700, Praha 2003.

FAJT, Jiří (ed.), Karel IV. Císař z boží milosti, Praha 2006.

FALADA, David a kol., Dějiny daní a poplatků, Praha 2009

FANTYSOVÁ–MATĚJKOVÁ, Jana, Un prince au carrefour de l'Europe, Wenceslas de Bohême, Paris 2013.

FIALOVÁ, Ludmila a kol., Dějiny obyvatelstva českých zemí, Praha 1996.

FRANCEK Jindřich, 24. 10. 1517 – Svatováclavská smlouva. Urození versus neurození, Havran, 2006 (Dny, které tvořily české dějiny)

FUKALA, Radek, Slezsko. Neznámá země Koruny české. Knížecí a stavovské Slezsko do roku 1740, České Budějovice 2007.

Geschichte des Fiskalamtes in den böhmischen Ländern. I. Teil, Das Fiskalamt des Königreichs Böhmen in der älteren Zeit bis zum Jahre 1620 / auf Grund archivalischer Quellen bearbeitet von Jaroslav DEMEL, Innsbruck 1909

GINDELY, Anton, Geschichte der böhmischen Finanzen 1526–1618, Wien 1868

HLEDÍKOVÁ, Zdeňka, K otázkám vztahu duchovní a světské moci v Čechách ve druhé polovině 14. století, Československý časopis historický 24, 1976, s. 244–277.

HOLÁ, Mlada Holdovací cesty českých panovníků do Vratislavi v pozdním středověku a raném novověku (1437–1617), Praha 2012.

HRBEK, Jiří a kol., Panovnický majestát. Habsburkové jako čeští králové v 17. a 18. století, Praha 2021.

HRBEK, Jiří, Stát jako výsledek kulturního procesu. Vyústění diskuze o absolutismu v evropské historiografii, ČČH 122, č. 2, 2024, s. 251–296.

HRBEK, Jiří – POLEHLA, Petr – ZDICHYNEC, Jan (edd.), „Od konfesijní konfrontace ke konfesijnímu míru“. Sborník z konference k 360. výročí uzavření vestfálského míru, Ústí nad Orlicí 2008.

HROCH, Miroslav – PETRÁŇ, Josef 17. století – krize feudální společnosti?, Praha 1976.

JANÁČEK, Josef, České dějiny I/1 a 2. Doba předbělohorská 1526–1547, Praha 1968¹, 1971² a 1984.

KADLEC, Jaroslav, Přehled českých církevních dějin I–II, 2. vyd. Praha 1991.

KAPRAS, Jan, Právní dějiny zemí koruny České I–III, Praha 1913–1920.

- KAVKA, František, Vláda Karla IV. za jeho císařství (1355–1378), I–II, Praha 1993.
- KORTA, Wacław, Historia Śląska do roku 1763, Warszawa 2003.
- KOZÁK, Petr, Zrod stavovského Hlohovska, Opava 2008.
- KROFTA, Kamil, Začátky české berně, Praha 1931.
- MACEK, Josef, Jagellonský věk v českých zemích (1471–1526) I–IV, Praha 1992–1999.
- MALÝ, Karel – PÁNEK, Jaroslav (edd.), Vladislavské zřízení zemské a počátky ústavního zřízení v českých zemích (1500–1619), Praha 2001.
- MALÝ, Karel – SOUKUP, Ladislav (edd.), Vývoj české ústavnosti v letech 1618 až 1918, Praha 2006.
- MAŤA, Petr, Svět české aristokracie (1500–1700), Praha 2004.
- MAUR, Eduard, 12. 5. 1743. Marie Terezie – Korunovace na usmířenou, Praha 2003.
- MEZNÍK, Jaroslav, Lucemburská Morava 1310–1423, Praha 1999.
- MIKULEC, Jiří – BENEŠ, Zdeněk – BOBKOVÁ VALENTOVÁ, Kateřina – HOLÝ, Martin – JANIŠ, Dalibor – KŮRKA, Pavel – ONDO-GREČENKOVÁ, Martina – RAKOVÁ, Svatava – ŠTERNECK, Tomáš, Církev a společnost raného novověku v Čechách a na Moravě, Praha 2013 (= Práce Historického ústavu AV ČR, 42).
- NEJEDLÝ, Martin, Fortuny kolo vrtkavé. Láska, moc a společnost ve středověku, Praha 2003
- NEJEDLÝ, Martin, Le concept de nation en Bohême au XIVe et au début du XVe siècle, in: Nation et nations au Moyen Âge. Actes du XLIVe Congrès de la SHMESP, Prague, 23–26 mai 2013, Paris 2014, s. 229–241.
- NEJEDLÝ, Martin, Středověký mýtus o Meluzíně a rodová pověst Lucemburků, Praha 2014.
- NEJEDLÝ Martin, „Lucemburku, jsi světloplachý netopýr, mžourající sýček a přešatý kalous“. Zápas o dědictví lucemburské dynastie pohledem „strůjce povyražení“ Michaulta Tailleventa, in: Historie – Otázky – Problémy 2011, 3, č. 2, s. 161–180.
- NEJEDLÝ Martin, Roi étranger ou roi diplomate? Jean l'Aveugle au miroir des sources tchèques, in: Prague Papers on the History of International Relations, 2012, sv. 2, s. 11–36.
- NODL, Martin – ŠMAHEL, František (edd.), Slavnosti, ceremonie a rituály pozdního středověku, Praha 2014.
- Nová rada, ed. Jiří DAŇHELKA, Praha 1950.
- NOVOTNÝ, Robert, Stavovství, in: Pavlína Cermanová – Robert Novotný – Pavel Soukup (edd.), Husitské století, Praha 2014, s. 635–650 (a tam uvedená literatura: s. 704–705)
- NOVOTNÝ, Václav, České dějiny I/1–4, Praha 1912–1937.
- PÁNEK, Jaroslav, Proměny stavovství v Čechách a na Moravě v 15. a v první pol. 16. stol., FHB 4, 1982, s. 179–217
- PÁNEK, Jaroslav, Stavovství v předbělohorské době, in: Folia historica Bohemica 6, 1984, s. 163–219.
- PEKAŘ, Josef, České katastry 1654–1789, Praha 1915
- PETERKA, Otto, Rechtsgeschichte der böhmischen Länder I–III, Reichenberg 1923–1933.

PETRY, Ludwig – MENZEL, Josef Joachim, Geschichte Schlesiens, Bd. 1: Von der Urzeit bis zum Jahre 1526; Bd. 2: Die Habsburger Zeit 1526–1740, Sigmaringen 1988.

PLACHT, Otto, České daně 1517–1652, Praha 1924

POHL, Walter, Regnum und gens, in: Pohl, Walter – Wieser, Veronika (edd.), Der frühmittelalterliche Staat – Europäische Perspektiven, Wien 2009, s. 435–450.

POLIŠENSKÝ, Josef, Tricetiletá válka a evropská krize 17. století, Praha 1970

Pražské arcibiskupství 1344–1994, sborník statí o jeho působení a významu v české zemi, redd. Zdena HLEDÍKOVÁ – Jaroslav V. POLC, Praha 1994.

RÜTHER, Andreas, Region und Identität. Schlesien und das Reich im späten Mittelalter, Köln – Weimar – Wien 2010.

SCHWENNICKÉ, Andreas, „Ohne Steuer kein Staat“: zur Entwicklung und politischen Funktion des Steuerrechts in den Territorien des Heiligen Römischen Reichs (1500–1800), Frankfurt am Main 1996.

Slezsko, perla v České koruně, Historie – Kultura – Umění, Praha 2007.

Slezsko. Země Koruny české. Historie a kultura 1300–1740, Praha 2008.

Slezsko v dějinách českého státu, I. Od pravěku do roku 1490 (Zdeněk JIRÁSEK – Robert ANTONÍN a další), II. 1490 – 1742 (Radek FUKALA), Praha 2012.

STERNECK, Tomáš, Město, válka a daně. Brno v moravském berním systému za dlouhé války s Vysokou Portou (1593–1606), Praha 2006

ŠMAHEL, František, Idea národa v husitských Čechách, Praha 2000.

ŠMAHEL, František, Obrisy českého stavovství od konce 14. do poč. 16. století, ČČH 90/2, 1992, s. 161–187

TAPIÉ, Victor L., Marie Terezie a Evropa, Praha 1998.

TINKOVÁ, Daniela, Osvícenství v českých zemích I: Formování moderního státu (1740–1792), Praha 2022

TŘEŠTÍK, Dušan, Gens Bohemanorum – kmen Čechů, in: Sommer, Petr – Třeštík, Dušan – Žemlička, Josef (edd.), Přemyslovci. Budování českého státu, Praha 2009, s. 137–148.

TŘEŠTÍK, Dušan, Vznik Velké Moravy. Morava, Čechové a střední Evropa 791–871, Praha 2001.

VÁLKA, Josef, Česká společnost 15.–18. století, I: Předbělohorská doba, Praha 1972; II: Bělohorská doba. Společnost a kultura manýrismu, Praha 1983

VÁLKA, Josef, Dějiny Moravy I: Středověká Morava; II. Morava reformace, renesance a baroka, Brno 1991, 1996.

WRZESIŃSKI, Wojciech (ed.), Dolny Śląsk. Monografia historyczna, Wrocław 2006.

ZELENKA, Jan, Vlastnictví a svoboda, in: Historiografické a historické problémy středověku, Praha 2016, s. 82–90.

ŽEMLIČKA, Josef, Čechy v době knížecí 1035–1198, Praha 2007.

ŽEMLIČKA, Josef, Počátky Čech královských 1198–1253, Praha 2002.

ŽEMLIČKA, Josef, Přemysl Otakar II. Král na rozhraní věků, Praha 2011.

Časopisy a další periodika

Folia Historica Bohemica

Kladský sborník

Lětopis. Časopis za řeč, stawizny a kulturu Łužiskich Serbow

Medievalia Historica Bohemica

Neues lausitzisches Magazin

Opera Historica

Sobótka

Studia Medievalia Bohemica